

ВСТУПНЕ СЛОВО ДИРЕКТОРА НАЦІОНАЛЬНОГО ІНСТИТУТУ СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ АКАДЕМІКА НАН УКРАЇНИ В. П. ГОРБУЛІНА

Сьогодні й Україна, і весь цивілізований світ стоять перед викликами деконструкції світового порядку та міжнародного миру. Російська Федерація, намагаючись втілити свої реваншистські ідеї на практиці, розпочала масштабну агресію не лише проти України, але й проти всіх демократичних держав світу. Мета цієї агресії – перерозподіл сфер впливу та повернення до геополітичних конструкцій середини ХХ ст.

З цією метою Росія застосувала інструментарій гібридних війн, поєднуючи військові, економічні, енергетичні, гуманітарні та інформаційні інструменти для досягнення своїх цілей. Останні, інформаційні, інструменти вона перетворила на повноцінну інформаційну зброю, атакуючи цивілізований світ одразу по багатьох фронтах. Введення в оману, дезінформація, фейки, тенденційне висвітлення подій, нав'язування власних трактувань картин світу, повна відмова від традиційних стандартів об'єктивної журналістики – це лише частина тих прийомів, до яких сьогодні вдається «нова російська пропаганда».

І якщо Україна вже неодноразово стикалась із цим протягом щонайменше останніх 15 років, то демократичні держави виявилися не готовими до такої нової реальності. Росія, діючи швидко та нахабно, забезпечує інформаційну та фінансову підтримку багатьом позасистемним та деструктивним силам як в Україні, так і в Європі. Стрімке зростання впливу радикальних партій правого та лівого спектру, появи груп тих, хто «розуміє Путіна», в Німеччині, гра на страхах європейських аудиторій щодо міграційної тематики – це не повний перелік тих заходів, яких вживає Росія для досягнення своєї мети.

Україна разом із своїми західними партнерами шукають шляхи протидії цій агресивній пропагандистській навалі, однак шляхи в межах загального демократичного державного устрою. Це особливо складно, зважаючи, що Росія зробила ставку саме на підступне використання як демократичних інститутів загалом, так і на викривлене застосування принципів свободи преси та свободи інформації.

У цьому сенсі розвиток системи стратегічних комунікацій є основною відповіддю на інформаційну агресію як для України, так і для Європи, а також наших партнерів по НАТО. Стратегічні комунікації дозволяють, залишаючись у межах демократичних практик і принципів, організувати ефективну відсіч деструктивним інформаційним кампаніям, які веде проти нас агресор. Однак ефективність побудови цієї системи залежить від багатьох факторів, у т. ч. – від спроможності суб'єктів створюваної системи стратегічних комунікацій здійснювати свою діяльність відповідно до нових принципів та завдань.

Національний інститут стратегічних досліджень з метою визначення стану такої готовності провів аналіз спроможностей та загальної готовності суб'єктів сектору безпеки і оборони до реалізації на практиці принципів стратегічних комунікацій.

Завдяки цьому аналізу стало зрозуміло, що на даний момент багато з учасників системи стратегічних комунікацій мають системні проблеми, які потребують свого спрямованого рішення.

Зокрема, переважна більшість державних структур досі не дуже розуміють, у чому полягає суть стратегічних комунікацій, з якою комунікативною реальністю вони працюють, якими є основні інструменти та принципи діяльності в межах системи стратегічних комунікацій. Міжвідомча взаємодія часто є або формальною, або базується на міжособистісних контактах — хоча це дійсно дозволяє забезпечити певну оперативність у реагуванні на виклики, однак в умовах плінності кадрів такі рішення є ситуативними та несистемними. В органах сектору безпеки і оборони немає єдиних стандартів оцінювання проведених інформаційних (комунікативних) дій та операцій, а стратегічні комунікативні плани частіше за все відсутні як такі. Здійснення стратегічних комунікацій в умовах криз також знаходиться в складному стані, і лише окремі державні структури демонструють готовність працювати в таких умовах.

Цільові аудиторії як основа будь-якої адресної інформаційної діяльності майже ніде не визначаються (так само, як не визначаються й основні меседжі для них), а отже, навіть наявні спроможності органів державної влади комунікувати істотно розпорошені. Показово, що подекуди фахівці опитаних органів влади навіть не здатні чітко визначити наявні у них комунікативні механізми та дати їм цілісну оцінку. Складним залишається питання підготовки кадрів для сфери стратегічних комунікацій держави.

І, безумовно, найбільш важливою та критичною залишається проблема із ключовою складовою стратегічних комунікацій — зі стратегічним нарративом, мета-розповіддю, на утвердження якої у цільових аудиторіях і спрямована вся діяльність стратегічних комунікацій. Сьогодні ми часто не лише не маємо сформованого стратегічного нарративу, однак все ще перебуваємо у масштабній дискусії про те, чим він є або не є, як/де/ким він має бути сформульований та як саме ми маємо його впроваджувати у зовнішні (та внутрішні) середовища. Так само досить жвавою науковою дискусією позначається і намагання визначити, чим взагалі є стратегічні комунікації, з яких елементів вони складаються та хто і як має їх реалізовувати.

Цей збірник наукових статей — спроба навести лад хоча б в останній частині цієї проблеми. Дати більш чіткі відповіді щодо того, чим є стратегічні комунікації (і чим вони не є), що є стратегічним нарративом, що вже робить Україна для побудови системи стратегічних комунікацій, як слід розуміти окремі елементи стратегічних комунікацій та реалізовувати їх, які проблеми виникають у питаннях підготовки фахівців для сфери стратегічних комунікацій. Інша частина матеріалів висвітлює окремі проблеми реалізації стратегічних комунікацій саме в Україні, визначаючи загальний контекст проблеми та шляхи її вирішення.

Ми сподіваємося, що цей збірник дозволить встановити певні базові положення для того, щоб наступні дискусії з питань стратегічних комунікацій ґрунтувались на єдиному розумінні їх суті, принципів та завдань.

ВСТУПНЕ СЛОВО СЕКРЕТАРЯ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ О. В. ТУРЧИНОВА

Цілеспрямована інформаційна війна, як складова масштабної гібридної війни, що веде проти України Російська Федерація, створює життєво небезпечну загрозу національним інтересам України як на її території, так і за кордоном. Інформаційна війна не призводить безпосередньо до кровопролиття, руйнувань та людських жертв. Разом з тим, шкода для суспільства від неї за своїми масштабами і значенням цілком сумірна зі збройною боротьбою, а часом і перевищує її наслідки.

Інформаційна агресія РФ проти нашої держави розпочалася задовго до анексії Автономної Республіки Крим та бойових дій на сході України. Із різним ступенем інтенсивності десятиліттями свідомість громадян України піддавалася впливу російської інформаційної пропаганди. Збройна агресія Росії лише завершила розпочатий задовго до цього процес формування проросійського інформаційного простору в Криму та на Донбасі. Кремль відпрацював агресивну технологію гібридного наступу: спочатку приходять російські телеканали, за ними російські танки.

Наразі зусилля Української держави зосереджені на боротьбі з наслідками тривалої інформаційної агресії Росії та протидії деструктивним інформаційним впливам, які продовжуються ще з більшою інтенсивністю.

Російська сторона шляхом вжиття заходів пропагандистського впливу, формує викривлену інформаційну картину світу, намагаючись таким чином дискредитувати Україну на міжнародній арені, дестабілізувати політичну, соціально-економічну ситуацію в країні, розхитати міжетнічні та міжконфесійні відносини. При цьому цілі Російської Федерації щодо України лишаються незмінними та передбачають повернення нашої держави у сферу політичного, воєнного, економічного впливу РФ.

З цією метою держава-агресор широко використовує радикальні політичні сили, ЗМІ, міжнародні неурядові організації, лобістські групи, російськомовні діаспори, релігійні осередки Руської Православної Церкви, представників політичних та бізнесових кіл, експертів, журналістів тощо.

Незважаючи на наростаючі економічні проблеми, внаслідок міжнародних санкцій проти РФ, Москва продовжує виділяти значні фінансові та технічні ресурси для здійснення масштабного інформаційно-пропагандистського тиску як на українське суспільство, так і на світову громадськість.

Сьогодні ми знаходимося на етапі осмислення масштабів інформаційної війни РФ проти України та пошуку ефективних механізмів її протидії. За таких умов актуальними завданнями для нашої держави є побудова національної системи стратегічних комунікацій.

Практичні кроки у цьому напрямку вже зроблено. Питання забезпечення стратегічних комунікацій є важливою частиною нашої Воєнної доктрини, Концепції розвитку сектору безпеки і оборони, Стратегічного оборонного бюлетеню тощо. Державні

органи, насамперед суб'єкти сектору безпеки і оборони вже перейшли до практичного впровадження системи стратегічних комунікацій на всіх рівнях, створюється система підготовки кадрів, розгортаються відповідні структури та підрозділи. Розвивається міжнародне співробітництво, зокрема, укладене Партнерство у сфері стратегічних комунікацій між Радою національної безпеки і оборони України та НАТО.

Національний інститут стратегічних досліджень, який також є важливим учасником формування системи страткому в Україні, здійснює його науково-методичне та експертне забезпечення, демонструє активну позицію у цьому процесі. Окрім здійснення досліджень із проблематики стратегічних комунікацій, Інститутом підготовлено нинішнє видання журналу «Стратегічних пріоритетів». На мою думку, ідея приурочити окремий спецвипуск авторитетного видання темі становлення в Україні стратегічних комунікацій є вчасною та доволі актуальною.

Переконаний, що обмін думками провідних експертів у сфері національної безпеки щодо нагальних питань формування системи стратегічних комунікацій на сторінках цього журналу, сприятиме комплексному розумінню сучасного процесу розбудови національних спроможностей у цій сфері.

Наукова дискусія в такому авторитетному виданні як «Стратегічні пріоритети» допоможе сконцентрувати зусилля прогресивної науково-експертної спільноти на вирішенні найбільш важливих проблем становлення системи стратегічних комунікацій в Україні.